

Obsah

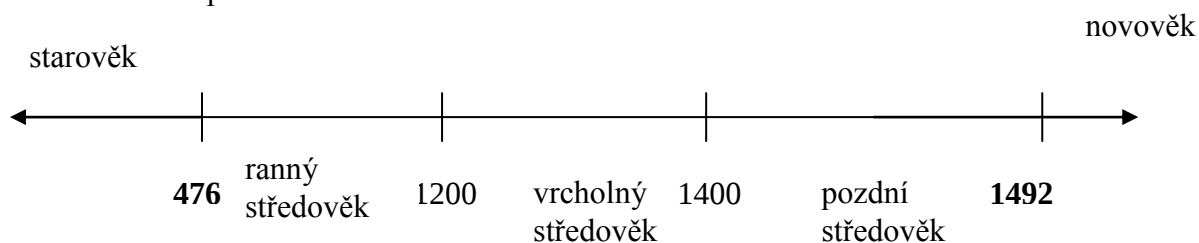
Období středověku	2
Stěhování národů.....	2
Franská říše	3
Vikingové.....	3
Byzantská říše.....	4
Křesťanství	5
Arabové	6
Slované.....	7
Sámová říše	7
Velkomoravská říše.....	8
Počátky českého státu	9
Svatá říše římská	10
Český stát v 11.a 12. stol.	10
Křížové výpravy	11
Proměny společnosti v ranném středověku	Chyba! Záložka není definována.
Románská kultura.....	13
Poslední Přemyslovci.....	14
Jan Lucemburský.....	15
Karel IV.....	15
Václav IV.....	16
Život na vesnici.....	16
Vznik měst.....	17
Gotika	18
Kritika církve.....	19
Husitská revoluce	19
Konec husitské revoluce.....	21
Jiří z Poděbrad	21
Jagellonci na českém trůně.....	22
Novověk.....	22
Zámořské objevy	23
Renesance a humanismus	23
Reformace	24
Vznik Habsburské monarchie.....	25
Boj českých stavů proti Habsburkům	27
České země po Bílé Hoře.....	28
Třicetiletá válka.....	29
Absolutistické monarchie v Evropě.....	29

Období středověku

Počátek rok 476 = zánik západořímské říše

Konec rok 1492 = objevení Ameriky

Trval přibližně 1000 let

Stěhování národů

- **stěhování národů** – pohyb různých germánských kmenů po celé Evropě způsobený vpádem kočovných **Hunů** z Asie, později i pohyb Slovanů
- to způsobilo **zánik západořímské říše** roku 476
- na jejím území vznikla různá germánská království

Na území bývalé římské říše pak postupně vznikly 3 velké středověké státy:

Otázky

1. Která dvě data vymezují středověk, které události označují?
2. Co označujeme jako stěhování národů, čím bylo způsobeno?
3. Popiš změny v Evropě před a po stěhování národů.
4. Které 3 velké státy vznikly na počátku středověku na území bývalé římské říše?

Franská říše

Frankové

- germánský kmen, nejprve území dnešní Belgie a Nizozemí
- Postupně ovládli velkou část západní a střední Evropy

Největší franský král byl **Karel Veliký** (kolem roku 800)

- Největší rozsah říše – dnešní Francie, Německo, severní Itálie
 - Nechal se korunovat **císařem** = pokus obnovit římskou říši
 - Z jeho jména vzniklo české slovo král
 - Po jeho smrti se říše rozpadla na východofranskou (pozdější Svatá říše římská, dnešní Německo) a západofranskou (dnešní Francie)
1. Na území kterých dnešních velkých států se rozkládala franská říše v době svého největšího rozmachu?
 2. Jak se jmenoval největší franský panovník, za kterého dosáhla franská říše největšího rozsahu? Jaký titul získal? Kdy přibližně to bylo?
 3. Na které 2 části se rozpadla franská říše, základy kterých dvou dnešních států z nich vznikly?

Vikingové

- jiný název **Normané**
- Původní sídla = **Skandinávie, Dánsko**
- Byly zde horší podmínky pro zemědělství = > pastevectví, lov, rybolov – stavěli **výborné lodě**
- Od roku 800 začali podnikat **loupežné výpravy** na pobřeží celé Evropy
- Podnikali **objevné plavby**, aby našli novou půdu – postupně osídlili **Island, Grónsko** a dopluli kolem roku 1000 až do **sev. Ameriky** – zde se však trvale neusadili

Otázky:

1. Odkud pocházeli Vikingové? Jaké jiné názvy se pro ně používají?
2. Proč byli Vikingové hrozbou pro evropské země?
3. Která nová území Vikingové objevili?

Byzantská říše

- **395** – rozdělení římské říše na **západořímskou a východořímskou**
- 476 – západořímská říše zaniká
- **Východořímská** existuje dalších 1000 let pod názvem **byzantská říše** (východní Středomoří)
- **V čele** stál **císař** – hlavní představitel světské (civilní) i církevní moci
- **Největší** územní **rozmach** v 6. stol. za císaře **Justiniána** – ovládla i část bývalé západořímské říše, potom postupně ztrácela území

- V byzantské říši **přežívala římská vzdělanost** (na západě postupně upadla)
- Z byzantské říše se rozšířilo **křesťanství do východní Evropy**

Zánik byzantské říše – r. **1453** Turci dobyli Konstantinopol (dnes Istanbul v Turecku)

Otázky:

1. Z které části které říše vznikla byzantská říše?
2. Ve které části Středomořího moře se byzantská říše nacházela?
3. Jaký titul používal panovník byzantské říše?
4. Jaký byl význam byzantské říše pro vzdělanost a rozšíření křesťanství?
5. Ve kterém století byzantská říše zanikla?
6. Jak se jmenovalo její hlavní město? Jak se toto město jmenuje dnes?

Křesťanství

- Křesťané byli v římské říši dlouho pronásledováni
- r. **313 křesťanství povoleno**
- rozšiřuje se v římské říši i za její hranice

Církevní organizace

Západořímská říše: v čele **papež**

Východořímská: v čele **císař a patriarcha**

Pod nimi nižší duchovenstvo:

arcibiskupové → biskupové → faráři

patriarcha a papež vedli dlouhý spor, kdo bude hlavou všech křesťanů

11. stol. – **rozdělení křesťanské církve** na 2 části:

1. **západní - katolická**
2. **východní - pravoslavná**

Křesťanství mělo v životě středověkých lidí velký význam

poddaní

- těžká práce, ohrožovaly je neúroda, nemoci, neuměli si mnoho věcí vysvětlit
- křesťanství jim slibovalo **blažený život po smrti**, pokud budou dodržovat křesťanské zásady, vše řídí Bůh

vládnoucí vrstvy

- **rozdělení společnosti** na vrchnost (král, šlechta) a poddané bylo **dáno Bohem** (poddaní se mají podříditi a nebouřiti se)
- **Šíření křesťanství** se stávalo záminkou pro **dobývání nových území**

Kláštery – stavby, kde žijí v odloučení od okolního světa lidé, kteří zasvětili život Bohu = **mnich, jeptiška**

1. V čem se lišila církevní organizace ve východořímské a západořímské říši?
2. Proč došlo k rozdělení křesťanské církve? V kterém století se to stalo? Na které dvě části se církev rozdělila?
3. Proč bylo křesťanství důležité pro prosté lidi?
4. Proč bylo křesťanství důležité pro vládnoucí vrstvy?

Arabové

- původně **kočovníci** (pastevci) na Arabském poloostrově
- **obchodníci** – obchod mezi Evropou a Asií
- věřili ve více bohů

Mohamed

- **v 7. stol. založil** nové náboženství = **islám**
- víra v jednoho boha – **Alláha**
- jeho vyznavači – **muslimové**
- **korán** – posvátná kniha Mohamedových kázání

svatá válka – islám sliboval věřícím, kteří padnou v boji při jeho šíření, že přijdou rovnou do ráje – byli nebojácí bojovníci

od roku 635 začaly **arabské výboje**

- na západ – dobyli **severní Afriku a Pyrenejský poloostrov**
- na východ - dobyli **Blízký východ = říše až k Indii**

Největší rozsah říše kolem roku 800, potom se **říše rozpadla na menší státy**

- Arabové přejali **vzdělanost** z byzantské říše a dále ji rozvíjeli
- v té době byli **vzdělanější než křesťané v Evropě**, kteří od Arabů převzali mnohé poznatky.

Otázky:

1. Jméno proroka, který sjednotil arabské kmeny a založil nové náboženství.
2. Jak se jmenuje arabské náboženství a jak jeho vyznavači?
3. Jak se jmenuje arabský Bůh a jak jejich posvátná kniha?
4. Co znamená „svatá válka“, jaký vliv měla na rozšíření arabské říše,
5. Kam až sahala arabská říše na východ a na západ?
6. Co se stalo s arabskou říší po roce 800, který národ pak postupně obsazoval východní území arabské říše?
7. Jak Arabové ovlivnili evropskou vzdělanost?

Slované

- **Slované** - původně ve východní Evropě
- V **5. stol.** se začali rozšiřovat směrem na **západ, jih i východ**
- Kolem roku **500** přišli první **Slované** i na **naše území**
- vznikly tři hlavní větve Slovanů, které v průběhu středověku vytvořily postupně státy

nakreslit schéma z učebnice s. 21

- V **6. stol** dorazili **Slované na naše území** opuštěné germánskými kmeny

Život v ranném středověku:

- Skoro všichni lidé **zemědělci**, města ještě nebyla
- **dvojpole hospodářství** - polovina polí se nechávala ležet ladem (úhor) - aby si odpočala, slouží jako pastvina
- **řemesla** – **většinou** si rolníci všechno dělali **sami**
- specializovanými řemeslníky byli **kováři** a **hrnčíři**
- před přijetím křesťanství věřili Slované ve **více bohů**

1. Kde původně Slovanů sídlili?
2. Kdy dorazili Slované na naše území?
3. Co je dvojpole hospodářství?

Sámová říše

- **Slované** přišli z východu na území dnešní **ČR v 6. stol.**
- Slované na našem území museli bojovat s říší **Avarů**, která se rozkládala na území dnešního **Maďarska**
- V roce **623** se do čela Slovanů postavil **franský kupec Sám**, který **Slovany sjednotil**
- **Slované** pak pod Sámovým velením **Avary porazili**
- Později se Sám se Slovany dostal do **konfliktu s franskou říší**, jejíž vojsko **také porazil**
- Po **Sámově smrti se kmenový svaz rozpadl** a o našem území nemáme dlouho žádné zprávy

1. Kdy přišli na území dnešní ČR Slované?
2. Kdo se postavil do čela Slovanů na našem území a dočasně je sjednotil? Jaké byl národnosti a povolání?
3. Se kterými dvěma velkými říšemi museli Slované v 7. stol. bojovat? Kdo v těchto bojích zvítězil?

Velkomoravská říše

- První státní útvar na našem území v **9. století**.
- Centrum – **jižní Morava**.
- první vládce - kníže **Mojmír** – porazil nitranského knížete Pribinu a připojil západní Slovensko.
- Jeho nástupci **Rastislav a Svatopluk** rozšířili území o **Čechy, jižní Polsko, sever Rakouska a Maďarska**.
- Aby uhájili nezávislost, museli neustále svádět **boje s východofranskou říší**.
- Na Moravě se začalo rozšiřovat **křesťanství** – nejdříve franští kněží.
- Rastislav ve **snaze o nezávislost** na franské říši požádal byzantského císaře o vyslání kněží.
- Přišli **Konstantin (Cyril) a Metoděj**.
 - Spisovný jazyk = **staroslověnština**.
 - Slovanské písmo = **hlaholice**.
 - Přeložili části Bible z latiny.
 - Bohoslužby ve slovanském jazyce.
- Zasloužili se tak o rychlý rozvoj křesťanství na Moravě
- Velká Morava **zanikla počátkem 10. stol.** po **vpádu** kočovných **Maďarů**.

K

Otázky:

1. Kde se nacházelo centrum velkomoravské říše? Ve kterém století převážně existovala?
2. Napiš jméno zakladatele velkomoravské říše a jeho dvou nástupců, kteří rozšířili území Velké Moravy
3. Která území tvořila Velkou Moravu v době jejího největšího územního rozvoje?
4. Se kterou říší musela velkomoravská říše neustále bojovat, aby obhájila nezávislost?
5. Odkud k nám přišli Konstantin a Metoděj? Proč je velkomoravský panovník pozval?
6. Jak se jmenovalo písmo a spisovný jazyk, které vytvořili Konstantin a Metoděj? V jakém jazyce sloužili bohoslužby?
7. Kdy Velká Morava zanikla, co bylo příčinou zániku?

Počátky českého státu

- V Čechách žilo od 6. stol. několik slovanských kmenů
- **Nejvýznamnější** byl **kmen Čechů**, který žil ve středních Čechách
- vládl mu **rod Přemyslovců**, vládce měl titul **kníže**
- Přemyslovci si postupně podřídili ostatní kmeny a **ovládli celé Čechy**.
- **První** písemně doložený Přemyslovec **Bořivoj** – 2. pol. 9. stol.
- v té době **území Čech součástí Velké Moravy** – do jejího zániku poč. 10. stol.
- Jeho vnuk **kníže Václav** – vzdělaný panovník, podporoval rozšiřování křesťanství, **bojoval s německou říší, ale byl poražen**, udržel samostatnost Čech, ale musel platit německé říši **poplatek**.
- Dostal se do sporů s bratrem **Boleslavem**, ten **dal** v roce **935 Václava zavraždit**, a sám se stal knížetem jako **Boleslav I.**
- **Václav** byl **zanedlouho prohlášen za svatého** a stal se **patronem** české země.
- **Boleslav I.** upevnil knížecí moc, **začal vybírat pravidelné daně**, razil první české peníze – **denáry**.
- **Boleslav II.** – dokončil sjednocení Čech – v roce 995 nechal **vyvraždit** poslední nepřátelský **rod Slavníkovců** ve východních Čechách.
- Po jeho smrti nastaly v rodě Přemyslovců **boje o moc**, což vedlo k **oslabení** českého knížectví a do událostí v Čechách zasahovali často německí císařové

Otázky:

1. Který slovanský kmen byl v Čechách nejvýznamnější, jak se jmenoval rod, který mu vládl? Jaký titul tyto vládci užívali?
2. Součástí kterého státního útvaru byly Čechy v 9. stol?
3. Se kterou zemí bojoval kníže Václav, jak tento boj dopadl?
4. S kým se kníže Václav dostal v Čechách do sporů, jak tento konflikt vyvrcholil?
5. Jaký byl další osud osobnosti knížete Václava po jeho smrti?
6. Čím přispěl kníže Boleslav k rozvoji směny zboží v Čechách?
7. Jakým způsobem Boleslav II. dokončil sjednocení Čech?

Svatá říše římská

Po smrti Karla Velikého se **franská říše v roce 843 rozpadla** na říši

1. **západofranskou** (pozdější Francie)
2. **východofranskou** (Německo, sev. Itálie, Rakousko), ta se kolem r. 900 rozpadla na **menší knížectví**

Vznik svaté říše římské

- Hrozba nájezdů Maďarů donutila německá knížata zvolit si nové krále
- Nejvýznamnější král byl **Ota I.** – r. 955 definitivně **porazil Maďary**
- Ota I. se nechal korunovat **císařem** = znovuoobnovení císařského titulu, od té doby název „**svatá říše římská**“
- Svatou říši římskou tvořilo **200 menších států (knížectví)** na území dnešního **Německa, severní Itálie, Rakouska a českých zemí**
- V říši pak často probíhaly **boje mezi císaři a jednotlivými knížaty**, kteří odmítali uznat jejich vládu.

1. Na které dvě části se rozpadla franská říše po roce 843?
2. Které dnešní velké státy, nebo jejich části tvořily Svatou říši římskou?
3. Jaký titul používal panovník Svaté říše římské?
4. Byla Svatá říše římská jednotný stát nebo seskupení více států?
5. Byl panovník Svaté říše římské vždy uznáván ostatními knížaty v říši nebo ne? Jaké to mělo důsledky?

Český stát v 11.a 12. stol.

- V 11. a 12. stol. se **rod Přemyslovců rozrostl**, často mezi nimi probíhaly **boje o knížecí titul**
- Do těchto bojů často zasahovali i německí císařové a **české knížectví se stalo součástí svaté říše římské**
- Za pomoc v boji císařové udělili dvěma českým knížatům nedědičný **královský titul**
 - 1.český král – **Vratislav II.**
 - 2.český král – **Vladislav II.**
- Boje mezi Přemyslovci skončily nástupem **Přemysla Otakara I.** na knížecí trůn na konci 12. stol. - začalo období velkého **mocenského rozmachu** českého státu

1. Proč v 11. a 12. stol. často v českém státě probíhaly boje o knížecí titul?
2. Kdo do bojů o knížecí titul zvenčí často zasahoval? Jaký důsledek pro český stát to mělo?
3. Jak se jmenovali první dva čeští králové? Kdo jim titul krále udělil? Byl tento titul nějak omezen?
4. Který panovník získal titul na konci 12. stol. a jehož nástupem začalo období velkého rozvoje českého státu?

Křížové výpravy

- Výpravy evropských panovníků, šlechticů i prostých lidí do Palestiny (dnešní Izrael), kde podle Bible žil a zemřel Ježíš Kristus.
- **Cílem** bylo **osvobodit** tato místa z **držení Turků**, umožnit jejich návštěvu křesťanským poutníkům a získat nová území.
- Symbol – **kříž na oděvu** = křižáci. Od konce 11. stol (1095) proběhlo celkem 8 výprav.
- **Zpočátku úspěchy**, křižáci dobyli Jeruzalém a vytvořili v Malé Asii a v Palestině několik malých států.
- **Do konce 13. stol.** (1291) byli ze všech dobytých území postupně vytlačeni a celý **Blízký východ ovládli Turci**.

1. Kam a proč směřovaly křížové výpravy?
2. Jakých úspěchů křížové výpravy zpočátku dosáhly?
3. S jakým výsledkem nakonec skončily?

Společnost v ranném středověku

král

- vládce, vlastnil veškerou půdu, část půdy propůjčoval šlechtě

šlechta

- bojovala ve vojsku – za to dostávala od krále vesnice i s poddanými
- toto území i spravovali = soudili, vybírali daně, bránili

poddaní

- bylo jich nejvíce
- zemědělci
- **robota** = práce na polích šlechty
- museli odvádět část úrody nebo **poplatky** králi a šlechtě
- církvi platili **desátek** (desetinu úrody)

kněží a mniši

- **služba bohu**
- uměli číst a psát = často byli **úředníky**, opisovali **knihy**
- udržovali ve středověku vzdělanost

změna osídlení

- Osídlení bylo nejdříve v **údolích velkých řek**, na ostatním území byl les
- **Kolonizace** = od 11. stol. rozšiřování osídlených oblastí do vyšších poloh

Důvody:

- **Poddaní** – v původních vesnicích bylo málo půdy
- **Šlechta** – získala nové dávky

Románská kultura

10. – 12. stol.

většina staveb byla tehdy ještě ze dřeva, **kamenné pouze významné stavby**

Znaky staveb

Masivní kamenné stavby, silné zdi

Půlkruhový oblouk nad okny a na klenbách stropů (valená klenba)

Okna jsou malá, často více vedle sebe

Stavby:

Církevní

- rotunda (kruhový půdorys),
- bazilika (obdélníkový půdorys),
- kláštery (kostel+obytné budovy)

Světské

- Hradby- silné hradby, věž, obydlí, kaple
- Domy bohatých měšťanů

Literatura

- kroniky, legendy (život svatých) – psány a opisovány v kláštorech
- ručně psané na pergamen (=zvířecí kůže) – velice drahé
- první česká kronika - Kosmas

Malířství – výzdoba knih, fresky = malby na zdech (hlavně v kostelech)

Sochařství – výzdoba kostelů – (Ježíš, svatí apod.)

Poslední Přemyslovci

V 13. století došlo za vlády posledních Přemyslovců k **mocenskému rozkvětu** českých zemí a čeští králové ovlivňovali a **ovládali okolní státy**

Přemysl Otakar I.

- ukončil boje Přemyslovců o trůn,
- ustanovil, že panovníkem se stává vždy nejstarší syn vládce
- získal **dědičný královský titul** – Zlatá bula sicilská

Václav I.

- zakládal **první města**
- za jeho vlády vpád Tatarů (Mongolů)

Přemysl Otakar II:

- Král železný a zlatý
- Připojil **rakouské země**
- Chtěl se stát císařem římské říše, ale německá knížata ho z obavy před jeho mocí nezvolila
- dostal se do sporu s novým **císařem Rudolfem Habsburským**, ztratil rakouské země, při boji s ním byl **zabit** v bitvě na **Moravském poli**

Václav II.

- Velké bohatství z nových stříbrných dolů v **Kutné Hoře**
- Dal razit novou kvalitní minci – **Pražský groš**
- Získal Polsko – stal se **polským králem**
- Pro svého syna Václava získal Uhry = Přemyslovci ovládali obrovské území

Václav III.

- Vládl jen 2 roky
- Král **český, polský a uherský**
- V Uhrách byl sesazen
- V r. **1306** byl **zavražděn** – **rod Přemyslovců vymřel**

Po vymření Přemyslovců vypukly **několikaleté boje o trůn**, které skončily nástupem **Lucemburků**.

Otázky

1. Do kterého století spadá mocenský rozkvět českého království za posledních Přemyslovců?
2. Jaký titul používali Přemyslovci od dob Přemysla Otakara I.? Jak se jmenovala listina, kterou ho získali?
3. Jakou přezdívku měl Přemysl Otakar II.
4. které země se za vlády Přemysla Otakara II. rozšířilo české království?
5. Jaký významný titul chtěl Přemysl Otakar II. získat? Proč ho nakonec nezískal?
6. Se kterým panovníkem se Přemysl Otakar II dostal do sporu, kde a jak nakonec zemřel?
7. Odkud plynulo bohatství Václava II.? Jaký byl název nové mince, kterou nechal razit?
8. Kterou zemi Václav II. získal?
9. Králem kterých zemí byl Václav III.?
10. Kdy a jak zemřel Václav III.? Čím byla jeho smrt pro české království významná?

Jan Lucemburský

- Mezi léty **1306 – 1310** proběhly **boje o český trůn**
- Přitom získala značnou **moc i královské majetky šlechta**
- V roce **1310** nastoupil na český trůn **rod Lucemburků**
- První panovník **Jan Lucemburský**
- Nastoupil **mladý** (14 let) a **nezkušený**
- Dostal se do **sporů s českou šlechtou**, která chtěla podíl na moci a vymohla si mnohé výhody
- Jan přenechal postupně **správu země šlechtě** a sám **pobýval v cizině**, kde se účastnil válek a turnajů = **královská moc upadala**, královský majetek získávala šlechta
- **Do Čech** se vracel hlavně **pro peníze**
- Od roku 1333 ho ve vládě v Českých zemích zastupoval syn Karel
- Jan získal pro české země většinu **Slezska a Horní Lužici**
- Slepý **padl 1346** v bitvě u Kresčaku ve Francii
- „**Toho bohdá nebude, aby český král z boje utíkal**“

1. Který nový vládnoucí rod nastoupil na český trůn v roce 1310? Jak se jmenoval první český král tohoto rodu?
2. Jaký vztah měl Jan Lucemburský s českou šlechtou? Jaký vliv to mělo na vládu v českých zemích – kdo vládl, kde pobýval král, jaký dopad to mělo na královský majetek?
3. Kdo Jana od roku 1333 v českých zemích zastupoval?
4. Které země Jan k českému království připojil?
5. Kde a jak Jan Lucemburský zemřel?

Karel IV.

Karel IV. nastoupil **na český trůn** po smrti svého otce Jana v roce **1346**, zároveň **získal titul císaře** Svaté říše římské – jako první český panovník

Politika Karla IV.

- Karel **dával přednost jednání před válkami** doma i v zahraničí
- Součástí této politiky byly i **sňatky**, Karel byl ženatý celkem čtyřikrát

Rozvoj českého státu

- Karel zdědil po svém otci tyto země – **Čechy, Moravu, velkou část Slezska, Lucembursko, Horní Lužici**.

Karlovy územní zisky

- Politickým jednáním, koupěmi i sňatky připojil k českým zemím **zbytek Slezska, Dolní Lužici, Braniborsko**

Praha se stala **sídlem císaře** - nastal velký **rozvoj města**

- Karel založil novou městskou část – **Nové Město pražské**
- Praha se přidala k největším a nejvýstavnějším evropským městům
- Vybudoval **kamenný most**, od 19. stol. nazývaný Karlův most.
- Karel **opravil** poničený **Pražský hrad**
- začal výstavbu **katedrály svatého Víta**
- Karel **založil v Praze univerzitu**, která sloužila i studentům z Polska a Německa

Hrad Karlštejn - dal Karel postavit **pro úschovu** říšských i českých **korunovačních klenotů**

- Za vlády Karla IV. zažily **české země veliký rozkvět** a staly se centrem Svaté říše římské
 - **Jeho synové už nebyli tak obratní politici** a za jejich vlády se české království dostalo do hospodářské i politické **krize**.
1. Ve kterém století vládli v českých zemích Lucemburkové - Jan a Karel IV.
 2. Karel IV. byl český král, kromě toho získal další významný titul. Jaký titul to byl, se kterým státním útvarem byl tento titul spojen.
 3. Která nová území Jan a Karel připojili k českým zemím?
 4. Jakým prostředkům dával Karel IV. v politice přednost?
 5. Napiš významné počiny Karla IV. – co založil, co nechal vystavět atd.

Václav IV.

- Po smrti Karla IV se jeho nástupcem stal Václav IV.
- **Nebyl tak schopný** panovník jako Karel – dostal se do sporů se šlechtou a církví, královská moc upadala
- zemi postihl **mor**, který způsobil hospodářský **úpadek**
- Probíhaly **drobné války** mezi šlechtici, trpěli tím prostí lidé
- Mezi lidmi se šířila **nespokojenost**, **vina** byla dávana **církvi**, která nežila podle křesťanských zásad

1. Kdo byl nástupcem Karla IV. v českých zemích? Byl stejně schopný jako Karel IV.?
2. Která nemoc zasáhla za vlády Václava IV. české země, jaké měla důsledky?
3. Koho a proč vinili prostí lidé ze špatné situace v zemi?

Život na vesnici

Hlavní změny v zemědělství ve 12. a 13. stol.

1. Místo rádlu (kypří půdu) se začalo **orat pluhem** (obrací půdu)
2. Dvojpolený systém byl nahrazen **trojpolním** = obdělávalo se více půdy

ú h o r	o b i l í	ú h o r	o b i l í	j a ř	o b i l í	o z i m
dvojpole		trojpole				

Úhor – neobdělávaná část pole (odpočívá) – sloužila jako pastvina

Hlavní plodina - **obilí**

Lépe obdělávaná půda => roste počet obyvatel => lidé hledali nová pole

Kolonizace = **osidlování nových území**, kde byl doposud les – hlavně podhůří českých hor

Důvody:

- **Poddaní** – vzrostl počet lidí - v původních vesnicích bylo málo půdy, byli po určitou dobu osvobozeni od placení dávek
- **Šlechta** – získala možnost nových dávek

Kolonisté – nejdříve **od nás**, později **z Německa** (od té doby u nás žili Němci)

Rychtář: řídil zakládání vesnice, byl zástupcem vrchnosti, soudil, vybíral dávky

Domy – nadzemní, z klád - síň, jizba, komora

Povinnosti poddaných

1. Dávky vrchnosti – část úrody, později peníze
2. Robota – práce na půdě vrchnosti

Otázky:

1. Které 2 hlavní změny v obdělávání polí způsobily vzrůst zemědělské výroby ve 12. a 13. stol.? 2
2. Co byl úhor? 1
3. Jaká byla nejvýznamnější plodina? 1
4. Co byla středověká kolonizace? 1
5. Jaké důvody ke kolonizaci měla šlechta, jaké měli poddaní rolníci? 2
6. Ze které zahraniční země k nám přicházeli kolonisté? Jak se to odrazilo v národnostním složení obyvatel českých zemí? 2
7. Co měl za úkol rychtář? 2
8. Jaké byly povinnosti poddaných? 2

Vznik měst

- Zvýšení výnosů v zemědělství => více potravin i pro řemeslníky, řemeslům se může věnovat více lidí
- **Po roce 1200** tak u nás začínají vznikat **města**, do r. 1300 založena většina měst

Města byla zakládána:

- Na místě **starších řemeslnických osad** = mají nepravidelný půdorys, klikaté uličky
- **Na novém místě (na zeleném drnu)** – mají pravidelný pravoúhlý systém ulic, čtvercové náměstí

Dělení měst:

Podle zakladatele:

1. královská
2. poddanská - zakládá šlechta nebo církev

Obyvatelstvo ve městech:

1. Plnoprávní měšťané – vlastnili ve městě dům, mohli se podílet na správě města – obchodníci, řemeslníci, mistři
2. Neplnoprávní občané – tovaryši, služky, nádeníci, žebráci apod.

Města obdržela od zakladatele **práva**, která jim měla pomáhat v rozvoji, např.:

- Právo **mílové** (v okruhu 10 km se nesměl usadit jiný řemeslník)
 - právo vařit **pivo**
 - právo opevnit město **hradbami**
 - Právo konat **trhy**
-
- hlavním **posláním** měst byl **obchod** a **řemeslná výroba**
 - řemeslníci mistři = vlastnili dílnu, jejich pomocníci – tovaryši, učni
 - cechy – sdružení řemeslníků

Městská správa (=řízení města)

- samospráva - **konšelé v čele s purkmistrem**, byli vybíráni z bohatých měšťanů, scházeli se na radnici

1. Ve kterém století hlavně vznikala města?
2. Jaký je rozdíl mezi městem vzniklým ze starší osady a založeným na „na zeleném drnu“?
3. Jak můžeme města rozdělit podle zakladatele?
4. Co bylo nutné, aby se člověk stal plnoprávným obyvatelem města. Jakou výhodu měl plnoprávný obyvatel? Kdo patřil mezi plnoprávné obyvatele? 3
5. Vyjmenuj některé neplnoprávné obyvatele města.
6. Jaké bylo hlavní poslání měst?
7. Co byly cechy?
8. Jaký význam měla městská práva, vyjmenuj některé?
9. Kdo město řídil?

Gotika

Umělecký sloh 13. – 15. stol.

Hlavní rysy:

- Stavby do výšky (vertikální)
- Lomený oblouk na klenbách stropu, oken a dveří
- Systém opěrných pilířů kolem budov
- Velká okna, vitráže = barevná skla

Malířství a sochařství – většinou církevní motivy – Ježíš, Marie, život svatých
stavby:

A. Církevní:

1. Největší a nejvýznamnější byly **katedrály** = velké kostely v sídle biskupů, obrovské, bohatě zdobené stavby – **katedrála sv. Víta**
2. **Kostely** (chrámy) např. chrám sv. Barbory v Kutné Hoře a **kláštery**

B. světské:

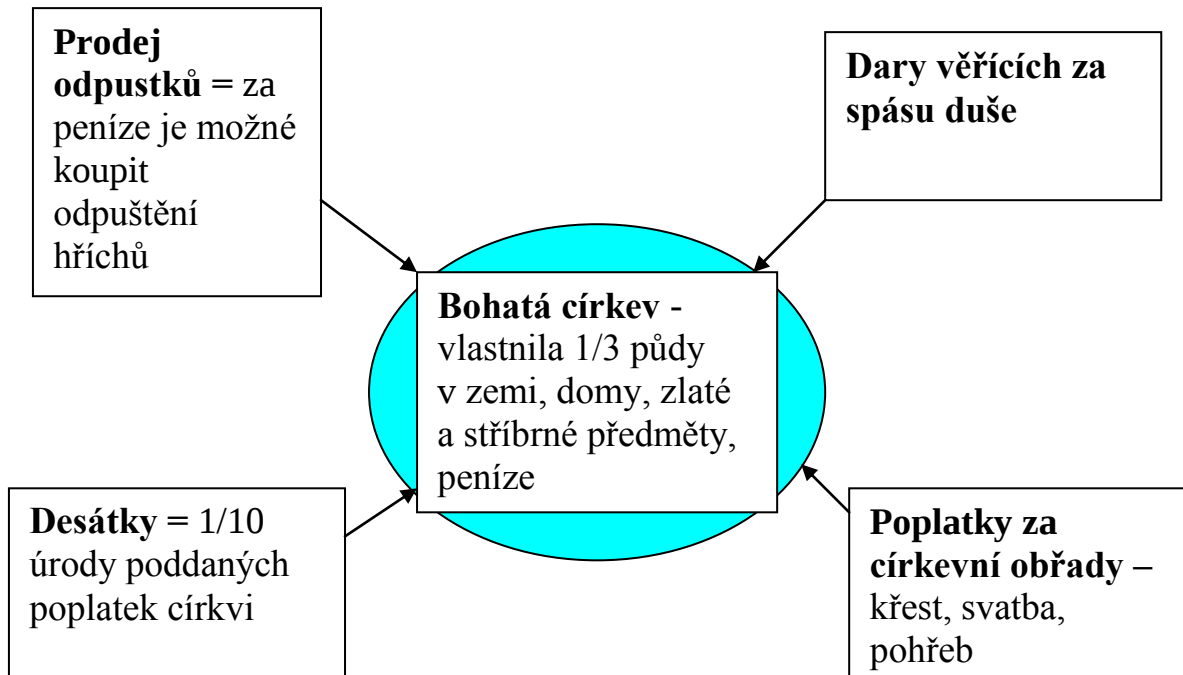
Hrady (většina hradů např. Karlštejn), tvrze, měšťanské domy

Literatura:

Církevní i světská literatura (např. zábavná literatura, kroniky, cestopisy), knihy se kromě latiny začínají psát i v národních jazycích

Vzdělání – jen málo lidí bylo gramotných, školy byly při významných kostelech a klášterech, ve městech, nejvyšší = univerzita

Kritika církve

- **církev** v českých zemích **velice zbohatla**.
- Bohatí církevní **hodnostáři** žili v **přepychu** a o život věřících se nestarali.
- Proto se objevili **kritici** těchto poměrů, kteří žádali **reformu**=**změnu církve** (reformátoři)
- Žádali původní **chudou církev**, která se stará o spásu věřících a ne o majetky

Mistr Jan Hus

- Učitel a později rektor Pražské univerzity
 - Kázal v Betlémské kapli
 - **Požadoval chudou církev**, kritizoval prodej odpustků
 - Svými názory si získal mnoho příznivců
 - Byl pozván na církevní sněm do německého města Kostnice
 - Zde mu nebylo ale umožněno své názory obhájit, **odmítl je odvolat**
 - Jako kacíř byl dne **6. července 1415** (dnes státní svátek) **upálen**
1. Co kritizovali církevní reformátoři na církvi, co naopak požadovali?
 2. Odkud čerpala církev své bohatství?
 3. Jaké povolání měl Jan Hus?
 4. Kam odjel obhajovat své názory? Podařilo se mu to? Proč?
 5. Ve kterém roce a jak Jan Hus zemřel?

Husitská revoluce

- I po Husově smrti **pokračovalo hnutí** za nápravu církve
- **husité** = lidé, kteří přijali Husovy myšlenky

- byli mezi nimi **všechny společenské vrstvy** – šlechta, měšťané i vesničané
- lidé věřili v blízký konec světa
- začali provádět přijímání „**pod obojí**“ = hostie + víno z kalicha
- **kalich** se pak stal symbolem husitů

Počátek husitské revoluce

- **1419 – defenestrace** – pražští husité vedení kazatelem **Želivským** vyhodili katolické konšely z oken novoměstské radnice
- **Václav IV. zemřel** = bezvládí
- **Revoluce** se začala šířit **po celé zemi**
- **Husité** začali **zabavovat majetek katolíků a církve**, vylupovali kláštery a kostely
- Po smrti Václava IV. se měl českým králem stát jeho bratr **Zikmund** – král uherský a císař svaté říše římské
- Čeští **husité** ho ale **odmítli**
- 1420 - **Zikmund** podnikl proti husitům **1. křížovou výpravu**, ale byl **poražen**
- **Husité** pak **ovládli většinu Čech**

čtyři artikuly pražské - společný program Husitů

- 1) Svobodně kázat a vykládat Biblii
- 2) Přijímání podobojí
- 3) Zabavení majetku církve
- 4) Spravedlivé trestání všech lidí bez ohledu na původ

Část husitů založila město **Tábor**, kde se zpočátku snažili žít v rovnosti
V čele stáli **hejtmané**, jedním z nich byl slavný vojevůdce **Jan Žižka**

Proti Husitům bylo postupně podniknuto celkem **5 křížových výprav**, ale všechny byly **poraženy**

Husitské zbraně

- **Vozová hradba** – obrana proti obrněné jízdě
- **Palné zbraně**: **houfnice** = dělo, menší **tarasnice**, **hákovnice**, malá **píšťala** (odtud slovo pistole)
- **Studené zbraně**
 - 1) Zemědělské nářadí – okované **cepy**, **kosy**
 - 2) **Sudlice** s hákem na stahování jezdců z koní
 - 3) **Řemdih**, **kropáč**

Po Žižkově smrti se velitelem husitů stal **Prokop Holý**

Spanilé jízdy – výpravy husitů do Polska, Německa a na Slovensko – šíření husitských myšlenek a získávání obživy

1. Proč byl kalich symbolem husitů?
2. Kterou událostí začala husitská revoluce?
3. Kdo vedl pražské husity?
4. Co se stalo s králem Václavem IV. ?

5. Kdo se měl stát panovníkem po Václavovi IV.? Jak se k jeho nárokům na trůn postavili husité?
6. Co byly čtyři artikuly pražské? Co požadovaly?
7. Které nové město husité založili? Jakou zásadu tam zpočátku uplatňovali?
8. Jaký název měli vůdcové husitů v Táboře? Který z nich byl nejslavnější?
9. Čím husité způsobili nenahraditelné škody?
10. Jak se nazývaly vojenské výpravy ze zahraničí proti husitům, jak dopadly v boji s husity? Kolik jich bylo?
11. Které zemědělské nástroje husité používali jako zbraně?
12. Co chránilo husity proti těžké jízdě?
13. Kdo vedl husity po Žižkově smrti?

Konec husitské revoluce

- Husitské hnutí se časem rozdělilo
 - **Umírnění husité** = husitská šlechta a měšťané – chtěli si uchovat majetek získaný na církvi a uzavřít mír s katolickou církví
 - **Radikální husité** = polní vojska – chtěli dále bojovat, nechtěli žádnou dohodu s katolíky
 - **Bitva u Lipan – 1434** – umírnění husité se spojili s katolickou šlechtou – vytvořili tzv. panskou jednotu a **porazili radikální husitská polní vojska = konec husitské revoluce**
 - **Umírnění husité** pak uzavřeli **dohodu s katolickou církví a Zikmundem** = povolovala přijímání podobojí a mohli si ponechat zabavený církevní majetek
 - V Čechách tak existovaly **2 církve – katolická a kališnická**
 - **Zikmund** se stal **českým králem**
 - Zikmund po roce vlády **1437 zemřel** – jím vymřel rod **Lucemburků**.
1. Jak se rozdělilo husitské hnutí? Jaké důvody vedly k rozdělení, co jednotlivé směry požadovaly?
 2. Ve které bitvě a kdy byla poražena radikální část husitů?
 3. Jaké výhody si dohodli umírnění husité se Zikmundem?
 4. Jaké církve existovaly v Čechách po husitských válkách?

Jiří z Poděbrad

- Po smrti Zikmunda a roční vládě jeho zetě Albrechta Habsburského zůstaly **české země 14 let bez krále** (Albrechtův syn Ladislav narodil po otcově smrti a nemohl ještě vládnout).
- V zemi nastalo bezvládí, vypukly **drobné války mezi šlechtici**, pokračoval **hospodářský úpadek**.
- za bojů o moc se nakonec mezi šlechtou prosadil **Jiří z Poděbrad** – stal se **správcem země**, podařilo se mu obnovit pořádek v zemi.
- roku 1453 byl na český trůn zvolen syn Albrechta Habsburského **Ladislav Pohrobek**, který ale r. 1457 **zemřel**.
- **novým králem** byl zvolen **Jiří z Poděbrad**.
- odmítl zrušit kališnickou církev, proto **papež** vyhlásil proti Čechám **křížovou výpravu**.

- jejího **vedení** se ujal uherský král **Matyáš Korvín**, který **získal Moravu, Slezsko a Lužice**.
 - Uprostřed bojů s Korvínem **Jiří z Poděbrad zemřel**, ale předtím uzavřel dohodu o nástupnictví s polským rodem **Jagellonců**.
1. Proč byly české země po smrti Zikmunda a Albrechta Habsburského bez krále? Jaký vliv to mělo na situaci v zemi?
 2. Kdo se v době bezvládní po smrti Albrechta Habsburského prosadil jako zemský správce? Podařilo se mu zlepšit situaci v zemi?
 3. Proč vládl Ladislav Pohrobek pouze krátkou dobu? Kdo se stal jeho nástupcem?
 4. Proč vyhlásil papež křížovou výpravu proti Jiřímu z Poděbrad?
 5. Kdo vedl křížovou výpravu proti Jiřímu z Poděbrad? Kterou část českých zemí ovládl?

Jagellonci na českém trůně

- 1471 – po smrti Jiřího z Poděbrad nastupuje na český trůn rod **Jagellonců**
 - **Vladislav II. Jagellonský** – vládl **jen v Čechách** (Moravu, Slezsko a Lužice stále ovládal Matyáš Korvín)
 - Po několika letech bojů se dohodli, že vládu ve všech českých zemích získá ten, kdo druhého přežije
 - Korvín zemřel dřív – **Vladislav II.** získal **zpět všechny české země** a byl zvolen i **uherským králem**
 - Jagellonci byli slabí panovníci = velkou moc ve státě získala šlechta
 - Po smrti Vladislava vládl jeho syn **Ludvík**
 - Při obraně Uher před Turky roku **1526 zahynul** – Jagellonci vymřeli
 - Na český i uherský nastoupili **Habsburkové**
1. Kterou část českých zemí ovládal Vladislav Jagellonský po svém nástupu na český trůn? Kdo ovládal zbytek českých zemí?
 2. Jakou dohodu uzavřel Vladislav Jagellonský s Matyášem Korvínem? Které země získal Vladislav Jagellonský po Korvínově smrti?
 3. Jak se jmenoval Vladislavův syn a nástupce? Co se s ním stalo?
 4. Který nový rod nastoupil na český trůn po Jagelloncích?

Novověk

Období od 1492 (objevení Ameriky) – 1918 (konec 1. sv. války)

Hlavní změny:

1. Zámořské objevy
2. Renesance a humanismus
3. Reformace

Zámořské objevy

Důvod:

snaha evropských zemí ovládnout obchod s východní Asií (koření, hedvábí, porcelán)

Během 15. stol. **2 námořní velmoci**

1. **Portugalci** – snažili se dosáhnout východní Asie obeplutím Afriky
2. **Španělé** - chtěli se do východní Asie dostat západním směrem obeplutím Země

Portugalci:

- **Vasco de Gama** – 1498 doplul kolem Afriky do Indie

Španělé:

- **Kryštof Kolumbus** – západní cesta – 1492 přistál na ostrovech u Ameriky – věřil, že doplul do Indie
- **Fernando Magalhaes** (magaljenš) – jeho výprava 1519 – 1522 obeplula Ameriku a kolem Afriky se vrátila do Evropy = důkaz, že Země je kulatá

Ital **Amerigo Vespucci** [vespuči] – popsal nový kontinent = podle něho jméno Amerika

Nově objevené země se staly **koloniemi** evropských zemí = patřily jim, zdroj surovin

Nové plodiny – brambory, rajčata, tabák, kukuřice, kakao

Při dobývání nových území byly **zničeny** indiánské **říše Mayů a Aztéků**

Otázky:

1. Mezi která data řadíme novověk? Čím jsou tato data významná?
2. Jaký důvod vedl k zámořským výpravám?
3. Které 2 země zpočátku podnikaly daleké námořní výpravy?
4. Kam se chtěly námořní výpravy dostat? Jakými směry postupovaly?
5. Napiš 4 nové plodiny, které se dostaly ze zámoří do Evropy?
6. Napiš 3 nejvýznamnější mořeplavce, a čím se proslavili?

Renesance a humanismus

Vznikly v Itálii ve 14. stol.

Renesance – **umělecký sloh**, znovuzrození antické kultury, napodobuje antické stavby a sochy

	<u>gotika</u>	<u>renesance</u>
budovy	Hrady, kostely	Zámky, paláce ve městech
Vzhled stavby	Vertikální = do výšky	horizontální = do šířky
Typické rysy	Lomený oblouk v oknech, na klenbách	Rovné linie, obdélníková okna, Arkády = otevřené chodby se sloupky Ornamenty na omítkách - psaníčka

Humanismus – zájem učenců a umělců se obrací **od Boha k člověku** = zobrazování člověka, knihy o obyčejných lidech (předtím se psalo o Bohu a o církvi)
důraz na **vzdělání a poznávání světa** (dříve nejdůležitější víra v Boha)

Objev **knihtisku** – Johanes Guttenberg v 15.stol. = zlevnění a rozšíření knih = rozšíření vzdělání mezi více lidí

Změny názoru na vesmír

M. **Koperník** – heliocentrismus = středem vesmíru není Země, ale Slunce

G. **Bruno** – Slunce není středem, ale pouze jednou z hvězd

1. Které historické období obdivovala a napodobovala renesance?
2. Vyber z následujících pojmů ty, které jsou typické pro renesanci:
 - a. Zámky
 - b. Rovné linie, obdélníková okna
 - c. Hrady
 - d. Vertikální = do výšky
 - e. horizontální = do šířky
 - f. Lomený oblouk v oknech, na klenbách
 - g. Arkády = otevřené chodby se sloupky
3. Jaké změny v zájmu učenců a umělců přinesl humanismus?
4. V čem byl hlavní význam vynálezu knihtisku?
5. S jakými novými názory na Vesmír na vesmír přišli
 - a. M. Koperník
 - b. G. Bruno

Reformace

= hnutí za nápravu církve v 16. stol. (reforma=změna)

podobné myšlenky jako u nás husité

Co kritizovali reformátoři?

- Velký majetek církve
- Mravní úpadek církve – prodej církevních úřadů, odpustků, církevních úkonů (křest, svatba apod.)

Co požadovali?

- Zabavit církevní majetek
- Přijímání podobojí
- Odmítali papeže jako hlavu církve

Největší reformátoři:

Martin Luther - 1517 - vystoupil proti prodeji odpustků v Německu = **počátek reformace**

Jan Kalvín - reformátor v Ženevě

Křesťanská církev pak rozdělena:

1. **katolická** – uznávají papeže
2. **evangelická** - luterská (protestanté)
 - kalvínská

Reformace se dále rozšířila do většiny evropských zemí

Vedle sebe tak žili **evangelíci a katolíci** – vzájemně **se nesnášeli**, což vedlo k mnoha konfliktům a válkám

Otázky:

1. Co byla reformace, ve kterém století proběhla?
2. Co kritizovali a požadovali reformátoři?
3. Napiš 2 nejvýznamnější reformátory a země, kde působili.
4. Jak se po reformaci rozdělila křesťanská církev? Jaké vztahy panovaly mezi vyznavači jednotlivých větví křesťanství?

Vznik Habsburské monarchie

1526 padl v bitvě u Moháče český král Ludvík Jagellonský – bez potomků
České stavy zvolily **českým králem** rakouského vévodu **Ferdinanda I. Habsburského**
Habsburkové pak na českém trůnu až **do r. 1918**

Ferdinand zároveň zvolen i částí uherské šlechty

Vznikla **personální unie** = samostatné země spojené osobou panovníka

1. **české země**
2. **rakouské země**
3. **část Uher**

Monarchie byla mnohonárodnostní soustátí

České země

- hospodářsky nejvyspělejší,
- **nábožensky rozdělené**, menšina katolíci x **většina obyvatel nekatolíci**
- **stavovská monarchie** = rozhodující vliv na dění ve státě mají stavy

v Čechách 3 stavy:

1. vyšší šlechta – páni
2. nižší šlechta - rytíři
3. zástupci měst

Na Moravě , ve Slezsku a Lužici navíc ještě 4. stav duchovní (= zástupci církve)

Příčiny sporů mezi Ferdinandem a stavy:

- Ferdinand katolík (x Češi nekatolíci)
- Ferdinand chtěl vládnout sám = absolutisticky (x stavy si chtějí udržet moc)

1546-1547 - 1. konflikt mezi Habsburky a českými stavy, Ferdinand
zvítězil, posílil svou moc

Otázky:

1. Který rod vládl v českých zemích před Habsburky? Ve kterém roce nastoupili Habsburkové na český trůn, do kdy u nás Habsburská dynastie panovala?
2. Co je personální unie? Jaké země Habsburkové v rámci personální unie ovládali?
3. Jaká byla náboženská situace v českých zemích?
4. Co je to stavovská monarchie, jaké stavy byly v českých zemích, jaký navíc na Moravě a ve Slezsku?

5. Jaké byly hlavní příčiny sporu mezi panovníkem Ferdinandem I. a českými stavy?
Kdo zvítězil v konfliktu mezi Ferdinandem a stavy v letech 1546 -1547?

Boj českých stavů proti Habsburkům

- **Rudolf II.** - (od 1576, známý z filmu Císařův pekař) – slabý panovník, duševně nemocný, milovník věd a umění, za své sídlo si zvolil **Prahu** => **hlavní město říše = velký rozvoj města.**
 - 1609 – **Rudolf II.** vydal „**Rudolfův majestát**“ zajišťující **náboženskou svobodu.** (do té doby nekatolická náboženství neuznávána)
 - Od 1612 vládne Rudolfův bratr **Matyáš**, který prosazoval **katolíky**, Majestát byl porušován
 - **Květen 1618** – zástupci nekatolických stavů na protest vyhodili katolické úředníky z okna Pražského hradu (**defenestrace**).
 - Tím **začalo stavovské povstání proti Habsburkům**
 - **Důvod** – nesouhlas s prosazováním katolíků a posilování královské moci
 - **Boje** trvaly se střídavými úspěchy přes **2 roky**. Stavy zvolily nového českého krále **Fridricha Falckého.**
 - **8. 11. 1620** rozhodující **bitva na Bílé hoře** (u Prahy) vítězství Habsburků, **povstání poraženo**, Fridrich uprchl ze země, vlády se ujal Habsburk Ferdinand II.
1. Proč se za Rudolfa II. stala Praha významným evropským městem?
 2. Kterým dokumentem Rudolf II. zklidnil náboženskou situaci v zemi? Co dokument zajišťoval?
 3. Proč byly nekatolické stavy nespokojeny s vládou Rudolfova nástupce Matyáše?
 4. Jakou událostí a kdy(rok) vypuklo české stavovské povstání?
 5. Jak dlouho české stavovské povstání trvalo? Koho si stavy zvolily novým českým králem?
 6. Kterou událostí české stavovské povstání skončilo? Kdo zvítězil?

České země po Bílé Hoře

- Po porážce stavovského povstání většina jeho vůdců utekla ze země, **27 účastníků** bylo **popraveno**
- **Jejich majetky** byly **zabaveny** ve prospěch šlechty, která bojovala společně s Habsburky – do českých zemí tak přišla německy mluvící šlechta = **poněmčení** vyšších vrstev společnosti
- **1627** nový zákon **Obnovené zřízení zemské**:
 - omezení moci stavů = začátek absolutismu (vláda panovníka bez omezení)
 - dědičné právo Habsburků na český trůn
 - jediné povolené náboženství katolické
 - nekatolíci musí přestoupit na katolictví nebo opustit stát (poddaní odejít nemohli)
- Důsledek => **emigrace**(= odchod ze země) **nekatolické šlechty** a **měšťanů**, mimo jiné i J. A. **Komenský**

Jan Amos Komenský – učitel národů

- kněz Jednoty bratrské a učitel
- kvůli víře musel opustit české země
- působil pak v mnoha zemích Evropy, kde prosazoval své nové myšlenky ve školství
- zemřel v Nizozemí, kde je i pochován
- myšlenky:
 - všechny děti mají chodit do školy
 - učit se má zábavnou formou – škola hrou
 - napsal nové učebnice
 - věřil, že vzdělanost lidí zabrání válkám

otázky:

1. Jak dopadli hlavní vůdci stavovského povstání?
2. Co se stalo s majetkem vůdců povstání? Jaký vliv to mělo na národnostní složení vyšších vrstev společnosti?
3. Která nová nařízení obsahovalo Obnovené zřízení zemské?
4. Jaký důsledek mělo Obnovené zřízení zemské pro nekatolickou šlechtu a měšťany?
5. proč odešel J. A. Komenský z českých zemí?
6. Napiš některé z myšlenek Komenského.

Třicetiletá válka

- Proběhla v letech **1618 – 1648**.
- Hlavní protivníci: rakouští a španělští **Habsburkové**, proti nim **Dánsko, Švédsko, Francie, Nizozemí, Anglie**
- Válka **začala** r. 1618 **českým stavovským povstáním**.
- Na straně Habsburků se jako císařský vojevůdce proslavil český šlechtic **Albrecht z Valdštejna**
- Ani jedna z válčících stran nezískala rozhodující převahu, v německém státě Vestfálsku **1648** uzavřen **vestfálský mír**.
- Válka **způsobila hospodářský rozvrat** – značný úbytek obyvatel způsobený chorobami i řáděním vojsk, celé vesnice zůstaly pusté, bylo poškozeno či zničeno mnoho budov. Náprava trvala celá desetiletí.

Otázky:

1. 30. letá válka začala českým stavovským povstáním. Napište, kdy toto povstání proběhlo a které dvě události jsou na jeho počátku a konci. V kterých letech proběhla 30. letá válka?
2. Rozdělte státy na dvě skupiny, které proti sobě stály během 30. leté války:
Anglie, Španělští Habsburkové, Dánsko, Francie, rakouští Habsburkové, Švédsko, Nizozemí
Který český šlechtic se proslavil jako vojevůdce ve službách Habsburků?
3. Jak se jmenoval mír, kterým skončila 30 letá válka, podle čeho získal název?
4. Třicetiletá válka skončila
 - a) Vítězstvím Habsburků
 - b) Vítězstvím Francie
 - c) Vítězstvím Švédska
 - d) Nikdo nezískal rozhodující převahu
5. Jak postihla válka obyvatelstvo?

Absolutistické monarchie v Evropě

Stavovská monarchie (monarchie=království)

- vyvíjela se ve středověku
- panovníkova moc byla omezena dědičnými stavy (šlechta, města, duchovenstvo)
- stavy se scházely na sněmech – král musel respektovat jejich ujednání (zákony)
- stavy si volily nejvyšší státní úředníky

od 16. stol. (novověk) se ve většině evropských zemí prosadily **absolutistické monarchie**

Absolutistická monarchie

- **veškerá moc** ve státě byla soustředěna **v rukou panovníka** = ovládá **absolutně** vše
- sněmy se nekonaly
- panovník sám jmenoval nejvyšší úředníky a vydával zákony
- velké daně na nákladný život panovnického dvora nebo války
- často i špatná vláda

=> tento způsob vlády měl **mnoho nepřátel** mezi šlechtou i měšťany, kteří si přáli získat **podíl na moci**

Ve státech pak postupně **probíhaly revoluce**, které měly **panovníkovu moc omezit**
V 16. a 17. stol. proběhly tyto revoluce v **Nizozemí a Anglii**, kde nejdříve vznikly **konstituční monarchie**

Konstituční monarchie (konstituce = ústava)

moc panovníka je **omezena**

1. **ústavou** = **hlavní zákon**, který určuje způsob vlády a práva obyvatel
2. **parlamentem**, který **vydává zákony**, jeho členy volili všichni majetní lidé = nezáleželo na původu

král vládne, ale **musí dodržovat ústavu a zákony** přijaté parlamentem

1. Charakterizuj stavovskou monarchii - kdo vládl, kým a jak byla jeho moc případně omezena, kdy hlavně se vyskytovala
2. Charakterizuj absolutistickou monarchii - kdo vládne, kým a jak je jeho moc případně omezena, od kdy se hlavně v Evropě objevuje, proč a u kterých vrstev tato vláda vyvolává nespokojenost
3. Charakterizuj konstituční monarchii - kdo vládne, kým a jak je jeho moc případně omezena, kdy se v Evropě objevila